

arborament que en un punt li *abrandà* tota l'ànima», Víctor Català (*Cayres Vius*, 157).

És probable que en el *Torc. d'Aversó* ja s'hi registri, isoladament, més de 400 anys abans,⁴ però això potser s'explica pel que naturalment hem de sospitar, que *abrandar* sigui entre nosaltres un vell manlleu occitànic, assimilat temps ha però estrany per llargs períodes a la llengua tradicional. Car en llengua d'oc sí que ha estat un mot de la llengua comuna i de sempre, que ja apareix en els grans trobadors: «tol los chastels e derrocha e *abrandà*» (en un dels sirvetosos guerrers de Bertran de Born, en rima amb *demanda*, *blanda*, etc.; Appel, *Chr.*, 67.29); «sí m'art e-m destrenh e m'*abrandà* / amors ---» en Amanieu de Sescàs (ib., 100, 46) i algun cop també intransitiu: «qu'a pauc lo cors, dins, d'ira no m'*abrandà* / tan fort en sui iratz», en Guiraut de Bornelh (ib., 91.7), tots dos també en rima.

Deu ser bastant exacta la localització que dona al mot el diccionari d'Alcover i Moll limitant-lo al dialecte rossellonès i a la zona barcelonina i vigatana; Griera (*BDC* vi, 17) en unes enquestes per a l'*ALCat.*, obtingué *abrandada* com a resposta a aquesta pregunta (*alamada* a Viella, *ensenéda* a Benasc); i hi ha un petit focus de *branda*, *branderà*, *branderàl* 'foguerada' cap a l'Alt Pallars: vaig anotar *la casa està tota abrandada*, en un incendi, de boca de gent de Ferrera i d'Àreu de Vall Ferrera l'any 1933. Cal dir que, en tot cas, usos com «un geni molt *abrandat*» «parlava amb frases *abrandades*» són certament comuns i fins populars, almenys a tot el Principat. Però es comprèn que *abrandar* degué ser un terme que, havent penetrat, potser per imitació dels trobadors, en alguns ambients de llenguatge més o menys comarcal, regional o poètic, pogué romandre estrany o latent entre els cercles més conservadors del llenguatge tradicional, i solament en els segles de la decadència aconseguiria anar obrint-se pas en el llenguatge col·loquial i literari.

En conclusió, doncs, a la base de *brandó*, d'*abrandar* i fins de *brand*, tenim ben perceptible la idea material de cremar, de foc ardent, i encara que en *brandir*, *esbrandar* i *brandar* no hi ha més que la noció d'agitació violenta d'una arma, i d'ací la idea de vibrar-la i fer-la fimir, amb projecció hostil, per tot ascendim a la síntesi de les dues idees que s'unifica en *bran*. L'ambient guerrer i paladinesc ens situa en el món germànic dels francs o dels legionaris germanòfons del baix Imperi. I *brand* 'incendi', 'tíó' i 'làmina d'espasa' és herència comuna a l'a-al. ant., l'ags. i l'escandinau antic, que també és versemblant suposar en gòtic, puix que és derivat normal del verb germànic comú BRINNAN 'cremar, estar cremant' ben documentat en totes les llengües germàniques i de clara explicació indoeuropea. En un germanisme, mot d'entrada un poc tardana en el llatí vulgar, no ens estranya la conservació del nexa -ND- fins en català.

DERIV.: *Branda* 'flama' [Consfent, Garrotxa, i en l'olotí Pere Vayreda, *AlcM*; 'flamarada', Barravés, *BDC* vi, 26]; *branderà*, *branderàl*. *Brandada* [1863,

nàut. *SLitCosta*; i en mall. MSOliver]. *Brandadissa*. *Brandador* [nàut., 1868, *SLitCosta*]. *Brandal* [nàut., 1868, *SLitCosta*; *BDC* xii, 16], en cast. des de princ. S. xvii (*DCEC* i, 508-9). *Brandament* [Verdaguer]. De *brandejar*: *brandeig*; *brandejador*. De *brandó*: *brandonada* (E. Vilanova); *brandoner* [1461]. *Brandoners* [1403, *AlcM*; escrivia el cronista Jer. Pujades, 1600-1641: «aquesta ordinació he vista jo mencionada --- en un pergami --- en dit altar entre la porta y les *brandoneras* de la escala de Santa Eulàlia», *BABL* vi, 106], var. *brandolera*; *brandonet*. De *abrandar*: *abrandador*; *abrandament* (molt usat en l'estil periodístic des de c. 1920, pel que recordo); +*abrandada* sembla més correcte que *brandada* en un ús culinari que circula entre nosaltres (almenys a la Costa Brava).

Ha existit també una variant *abranlar* en gent de parlar empordanès, forma relacionada amb el grup del fr. *branler*, *ébranler*, però que en català té abans que tot el significat de 'abrandar de foc'. El recordo amb aquest valor en novel·les de Pous i Pagès. En francès predomina més en l'altre, però almenys dialectalment hi té també el d'incendi: Champagne «*brandlee* f. braisée de bois en branches jetée sur le feu: j'ferans 'n boune *brandlee* pour nous réchauffer» (en el Mouzonnais, Goffart, *Rev. de Champ. et de Brie*, 1898, 880). De l'extensió d'aqueixos significats, i d'altres consideracions que hem de deixar per als dialectòlegs especialitzats, dependrà que ens decidim per postular una antiga derivació **brand(e)ler*, o més aviat un simple encruament de *brander* amb *brûler* i els seus congèneres (cf. Gamillscheg, *ZRPh.* xl, 1920, 150; Spitzer, *ZRPh.* xlvi, 1926, 592; Jaberg, *VRom.* viii, 1945).

En català aquesta variant és empordanesa i en estil literari a penes es troba més que en el llenguatge de P. Coromines: no era un mot après de fota car ja l'usava presentant uns versos juvenils datats de 1888 al més tard (o sigui 10 anys abans del que passà a l'Empordà, per tant molt heretat per ell, barceloní, dels seus pares empordanesos): «y quan de l'*abranlada* foguera que'ns abrusa el cor en l'estat de la jovinença no en quedí més que un esmortuït caliu ---». Després hi torna i hi torna, i es nota que de vegades l'usa en el sentit de moviment (avui normal en francès). En les *Presons Imag.* les edicions (veg. O. C., 893b3f.) porten «un dolor somort i lleuger, rastre d'una malaltia mortal que, mentre dura aquell, encara pot *sotragar-lo* altra vegada» aquest mot ha substituït des de la 1.ª ed. el mot *abranlarlo* de l'autògraf, que tinc a la vista (es pot creure que el corrector de *L'Avenç* li aconsellà de canviar un mot desusat en el català central). Però no era escrit a la lleugera ni cap francesada (gesticulació simiesca que ell mirava amb hostilitat), car en el bell article «La Dansa més bella» (5-viii-1915, O. C., 1470) també posà «la roda *branda* d'ací i d'allà amb solemnitat religiosa, el ritme *abranla* la corrua amb un sol compàs».

En el mateix predomina de molt l'altra accepció, i ja en una carta del prometatge, de l'estiu de 1901